
Rostou šance na přijetí na vysokou školu?

Rostou šance na přijetí na vysokou školu?

Ondřej Svatoň, Centrum pro studium vysokého školství

Tu a tam ve sdělovacích prostředcích proskočí zpráva o tom, že šance na přijetí na vysoké školy v České republice mírně rostou (např. on-line magazín Práva z 8.1.04). Debaty se točí také kolem toho, jaká opatření by u nás zvýšila podíl vysokoškolsky vzdělané populace – hodně se v této souvislosti hovoří o zavedení školného na veřejných vysokých jako o řešení tohoto problému. Nebudeme se zde pouštět ani do úvah o financování vysokého školství, ani do diskuse o tom, že v České republice existují soukromé vysoké školy. Zmíníme jen jeden z faktorů, které šance studentů na přijetí na vysokou školu ovlivňují. Jde o záležitost, která leží mimo bezprostřední dosah vzdělávací politiky státu, a přesto je nutné s ní do budoucna počítat: **počet mladých lidí v České republice klesá.**

Obr. 1: Vývoj počtu 19letých v ČR (absolutní počty) (zdroj: ČSÚ, ÚIV)

Podle odhadů Českého statistického úřadu (Projekce obyvatelstva ČR do roku 2030) poklesne počet 19letých z téměř 190 000 v roce 1994 na jen málo přes 127 000 v roce 2009. Tuto věkovou skupinu můžeme považovat za nejvážnější zájemce o první vstup na vysokou školu. Úbytek této populace v poměrně krátkém období bude tedy přibližně 60 000, což představuje velmi výrazný pokles o jednu třetinu. Ani později se neočekává výrazný přírůstek dětí a mladých lidí. Poté, co školami prošla vlna silných ročníků ze 70. let („Husákovy děti“), neprojevuje se na nižších stupních vzdělávání malá kapacita škol a nedostatek učitelů, ale problémem se naopak stává nadbytek kapacit. Objevují se časté stížnosti na rušení škol a slučování tříd kvůli nedostatečnému počtu žáků. Nelze samozřejmě jednoduše položit rovnítko mezi základní, střední a vysoké školy, protože jejich funkce nejsou shodné. Z pohledu zájemců o studium na vysokých školách je ale nepříznivý demografický vývoj paradoxně výhodný.

Stát neusiluje o snížení kapacit vysokých škol, jak je zřejmé i ze zveřejněných záměrů (např. Bílá kniha). Počty nově přijatých ke studiu nekopírují demografický trend, ale každoročně se zvyšují. Výsledkem rozporu těchto dvou protikladných trendů je zvyšování podílu mladé generace, která má možnost dosáhnout na vysokoškolské vzdělání.

Obr. 2: Počty přijatých na veřejné/státní a soukromé vysoké školy (zdroj: ÚIV, duben 03 a B7.2.4)

Je třeba zmínit se i o tom, že existují také vyšší odborné školy, které rovněž řadíme do tzv. terciárního sektoru vzdělávání. Pokud se pak podíváme na následující (trochu složitý) graf, uvidíme, že v ne příliš vzdálené budoucnosti by kapacity terciárního sektoru při zachování současných trendů stačily k tomu, aby v něm studovala **veškerá** mladá populace – tj. 100 %.

Obr. 3: Cíle státní politiky v umožnění přístupu k terciárnímu vzdělávání a růst kapacity terciárního sektoru vzdělávání – odvozeno od populace 19letých (absolutní počty) (zdroj: ÚIV duben 03, CSVS) (do tohoto grafu jsou vloženy i křivky odhadovaného růstu kapacity terciárního sektoru vzdělávání a lineární trend vývoje počtu přijatých)

Je tedy otázkou, zda by například zavedení školného nemohlo mít jiný než dnes široce proklamovaný cíl ještě většího otevření vysokých škol. Dnes, v době negativně vnímaného zvyšování daní a hrozícího zavádění nových daní a poplatků asi nebudou zrovna velkým politickým hitem modely platby školného formou dalších mnohaletých odvodů z mezd a platů absolventů vysokých škol (ve řádu procent z příjmu) spojené se zavedením zcela nové administrativní agendy. Pro zájemce o vysokoškolské studium může být zajímavý přehled, jak se mění šance na přijetí na jednotlivé fakulty Karlovy univerzity. Ze zdrojů Ústavu pro informace ve školství jsme proto nakonec připravili přehlednou tabulku

zachycující změny těchto šancí, ke kterým v posledních letech došlo. Stojí za to zmínit, že **vysoké školy přijaly v posledním roce, za který máme údaje (2002/03, 61 077 uchazečů, z nichž se zapsalo 58 342 studentů** (jde o uchazeče do všech typů studijních programů).

Zájemce o přesné údaje o počtu přihlášek na jednotlivé fakulty vysokých škol v roce 2003/04 a o další podrobné údaje odkazujeme na publikaci „Jak na vysokou školu“ pro rok 2004/2005, kterou vydalo Centrum pro studium vysokého školství ve spolupráci s MŠMT v Nakladatelství Fortuna.

Tab. 1: Úspěšnost uchazečů o studium na UK – podle jednotlivých fakult, podíl na celkem přihlášených (podle ÚIV)

UK	92/93	93/94	94/95	95/96	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03
1. lékařská fakulta	14,7%	17,4%	18,3%	24,9%	27,2%	32,3%	38,6%	41,2%	32,3%	23,5%	33,2%
2. lékařská fakulta	12,5%	16,7%	15,6%	18,7%	16,7%	20,8%	23,6%	18,1%	21,6%	21,1%	17,8%
3. lékařská fakulta	14,2%	17,8%	20,0%	17,9%	17,1%	21,4%	23,6%	22,6%	29,1%	25,5%	31,3%
Lék. fakulta Plzeň	14,0%	19,7%	26,9%	16,9%	23,7%	26,2%	29,2%	35,7%	29,3%	34,3%	31,5%
Lék. fakulta Hradec Kr.	19,8%	23,0%	16,8%	18,4%	20,7%	15,4%	29,8%	18,5%	35,3%	21,4%	25,6%
Fakulta farmaceutická	39,6%	29,5%	40,1%	39,9%	25,5%	35,8%	24,8%	30,4%	48,2%	37,7%	41,6%
Fakulta filozofická	10,8%	12,7%	10,8%	16,4%	13,5%	17,8%	13,1%	11,7%	9,9%	15,2%	17,0%
Fakulta právnická	9,6%	7,8%	10,8%	10,6%	10,3%	10,5%	9,5%	11,7%	10,7%	13,4%	16,0%
Fakulta sociálních věd	9,7%	8,2%	17,8%	18,1%	13,0%	12,4%	11,1%	10,5%	8,5%	12,7%	16,0%
Fakulta humanitních studií	x	x	x	x	x	x	x	x	x	28,2%	30,8%
Fakulta teolog. katolická	66,2%	51,4%	64,2%	57,6%	65,0%	63,6%	65,4%	78,4%	72,9%	83,1%	71,8%
Fakulta teolog. evangel.	58,3%	50,5%	50,5%	51,1%	48,6%	50,0%	40,5%	55,9%	47,3%	54,0%	61,9%
Fakulta teolog. husitská	49,0%	54,0%	66,0%	46,0%	31,1%	65,9%	58,7%	51,4%	50,0%	62,1%	74,3%
Fakulta přírodovědecká	18,0%	20,0%	30,7%	25,4%	24,9%	25,6%	27,9%	21,8%	37,1%	39,9%	45,1%
Fakulta matemat. fyzikální	39,4%	57,5%	60,4%	53,5%	46,4%	38,5%	39,6%	46,2%	58,3%	45,4%	58,5%
Fakulta pedagogická	17,2%	19,2%	22,8%	16,4%	16,2%	20,4%	18,7%	17,7%	17,2%	18,9%	22,4%
Fakulta těl.vých. a sportu	13,0%	23,2%	20,2%	17,4%	17,5%	19,1%	15,2%	16,8%	20,9%	17,0%	24,4%
Institut vzděl. základů	x	x	x	23,6%	20,8%	26,8%	23,2%	25,5%	39,7%	x	x